

Viešųjų pirkimų tarnybai

2024 m. rugsėjo 16 d., Nr. 24–092AR

DĖL DERINAMŲ KAINODAROS TAISYKLIŲ NUSTATYMO METODIKOS PAKEITIMŲ

Lietuvos verslo konfederacija išnagrinėjo Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymo „Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 1S–95 „Dėl Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą (Nr. 24–13121) (toliau – Projektas) ir žemiau teikia savo pastabas bei pasiūlymus.

1. Projektu siūloma keisti (papildyti) Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos (toliau – Kainodaros metodika) 19 p. ir jį išdėstyti taip: „19. Pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose ir sutartyje gali numatyti, kad, esant poreikiui, gali įsigyti prekių ir (ar) paslaugų sąraše nenurodytų, tačiau su pirkimo objektu susijusių prekių ir (ar) paslaugų (pavyzdžiui, pašto, kurjerių, telefoninio ryšio paslaugos) j nenumatytas sutartyje šalis) neviršijant 10 procentų pradinės sutarties vertės (jos nedidinant). Pavyzdžiui, pradinei sutarties vertei esant 100 000,00 eurų be PVM, galima pirkti sutartyje nenurodytų prekių ir (ar) paslaugų neviršijant 10 000,00 eurų be PVM, tačiau sutartyje numatytų prekių ir (ar) paslaugų galima pirkti tik už 90 000,00 eurų be PVM. Jei nenurodytų prekių ir (ar) paslaugų būtų įsigyta už 5 000 eurų be PVM, tuomet sutartyje numatytų prekių ir (ar) paslaugų būtų galima pirkti už 95 000 eurų be PVM ir t. t. <...>“.

Toks siūlomas pakeitimas iš principo pakeičia tiek perkančiųjų organizacijų/ perkančiųjų subjektų, tiek tiekėjų teises, sumažinant galimybę pagal nurodytą nuostatą įsigyti prekių/ paslaugų papildomai.

Šiuo metu galiojančios redakcijos Kainodaros metodikos 19 p. yra įgyvendintos/ detalizuotos Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) 89 str. 2 d. / Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų įstatymo (toliau – PĮ) 97 str. 2 d. normos, kuriose nurodoma: *Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu taip pat gali būti keičiama pagal šį įstatymą neatliekant naujos pirkimo procedūros, nereikalaujant patikrinti, ar nėra šio straipsnio 4 dalies 1–4 punktuose nurodytų aplinkybių, tačiau yra kartu visos šios sąlygos:*

1) *bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė neviršija atitinkamų tarptautinio pirkimo vertės ribų, nurodytų VPĮ 4 straipsnio 1 dalyje/ PĮ 12 straipsnyje;*

2) *bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė neviršija 10 procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės prekių ar paslaugų pirkimo atveju ir 15 procentų – darbų pirkimo atveju;*

3) *pakeitimu iš esmės nepakeičiamas pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis.*

Taigi, kartu aiškinant Kainodaros metodikos 19 p. ir VPĮ 89 str. 2 d. / PĮ 97 str. 2 d. iki šiol buvo laikoma, jog 10 proc. nenumatytų prekių nepatenka į bendrą pirkimo/ sutarties vertę, t. y. skaičiuojama 100 proc. + 10 proc. Tuo tarpu, po Viešųjų pirkimų siūlomo pakeitimo, būtų taikoma taisyklė, jog Kainodaros metodikos 19 p. laikoma, jog 10 proc. nenumatytų prekių patenka į bendrą pirkimo/ sutarties vertę, tokiu būdu sumažinant perkančiųjų organizacijų/ perkančiųjų subjektų galimybę įsigyti visą 100 proc. numatytų prekių/ paslaugų. Atsižvelgiant į tai, siūlytume Kainodaros metodikos 19 p. palikti nepakeistą.

2. Projektu siūloma Kainodaros metodiką papildyti nauju 30.1' p.:

„30.1' turi nurodyti išlaidų, kurioms taikomas šis kainodaros būdas, apimtis (pavyzdžiui 5 (penki) procentai nuo pradinės sutarties vertės);“.

Pažymime, jog ši nuostata įtvirtinama dėl išlaidų atlyginimo kainodaros, kuri taikoma, kai pirkimo vykdytojas negali pirkimo dokumentuose tiksliai apibrėžti dalies pirkimo objekto, o tiekėjas, rengdamas pasiūlymą, neturi realių galimybių iš anksto numatyti ir įvertinti visų sutarties vykdymo išlaidų ir sutarties sudarymo metu negali prisiimti rizikos dėl tam tikrų sutarties vykdymo išlaidų dydžio.

Taigi, Viešųjų pirkimų tarnyba kartu teigia, jog nėra galimybės prisiimti kainų dydžio rizikos, tačiau kartu įpareigoja perkančiąsias organizacijas/ perkančiuosius subjektus tokią riziką prisiimti, įvardinant procentus, o tiekėjus prisiimti riziką dėl procentų viršijimo, nors kainų dydžiai absoliučiai nepriklauso nuo sutarties šalių.

Išlaidų dydis paaiškėja tik objekto pirkimo dieną, todėl kai perkančioji organizacija/perkantysis subjektas vertina pirkimo dokumentų rengimo metu, tos kainos gali būti absoliučiai kitos, pvz. skrydžių bilietų kainos, apgyvendinimo paslaugos gali skirtis ir kartais. Tai reiškia, jog nustačius 5 proc. pirkimo dokumentuose, realiai tokios išlaidos gali būti tiekėjams neapmokamos, jeigu viršija 5 proc. Kyla itin didelės rizikos, jog įtvirtinus tokį reikalavimą Kainodaros metodikoje ir atitinkamai perkančiosioms organizacijoms/ perkantiesiems subjektams įtvirtinus pirkimo dokumentuose, bus realiai sumažinta konkurencija, kai tiekėjai nenorės prisiimti rizikos dėl išlaidų kompensavimo kainodaros procento, o tie tiekėjai, kurie dalyvaus pirkimuose, į kitą kainodaros skiltį, pvz. įkainį, priskaičiuos nurodytos rizikos vertę. Tokiu būdu neužtikrinamas VPĮ 17 str. 2 d. / PĮ 29 str. 2 d. tikslai racionaliai naudoti lėšas, nes tiekėjų į įkainį įskačiuotos rizikos vertė/ suma gali būti didesnė negu išlaidų kompensavimo suma.

Be to, netgi įtvirtinus Kainodaros metodikos 30.1^l p., toliau nėra pateikiama, kokie būtų padariniai perkančiosioms organizacijoms/ perkantiesiems subjektams nesilaikius nurodyto procento ir apmokėjus pvz. ne 5 proc., o 5,2 proc. nuo visos sumos pagal išlaidų kompensavimo kainodarą.

Siūlytina atsisakyti tokio reguliavimo, kadangi jis yra pernelyg abstraktus, jo taikymas iš principo neatitinka išlaidų kompensavimo kainodaros esmės/ tikslų, pažeidžia VPĮ 17 str. 2 d. / PĮ 29 str. 2 d. tikslus racionaliai naudoti lėšas, mažina konkurenciją.

3. Projektu siūloma pakeisti Kainodaros metodikos 53.2 p. ir jį išdėstyti taip: „53.2. sutarties kainos perskaičiavimo formulę. Perskaičiavimo formulė kainodaros taisyklėse gali būti pateikta tiek matematiniais simboliais, tiek verbaline forma (aprašyta žodžiais). **Peržiūrint sutarties kainą, peržiūrint antrą ir vėlesnę kartą perskaičiavimo formulę turi būti taikoma ne visai pradinės sutarties vertei, bet tik neišpirktiems pagal sutartį prekių, paslaugų, darbų kiekiams (apimtims): <...>”**

Toks pakeitimas vis dar neišsprendžia esamos situacijos, kuri sudaro prielaidas pirkimo vykdytojams piktnaudžiauti kainos peržiūra ir yra itin nesąžininga tiekėjų atžvilgiu. Esama nuostata yra interpretuojama taip, kad peržiūrėtas (indeksuotas) kainas galima taikyti **susitarimo dėl indeksavimo sudarymo metu** neišpirktai pirkimo objekto apimčiai. Tačiau praktikoje tokio **susitarimo sudarymas** nuo **perskaičiavimo (indeksavimo) pagrindo** ir tiekėjo teisės į perskaičiavimą **atsiradimo** paprastai užtrunka. Kartais tai lemia tiesiog duomenų susiderinimo trukmė, bet labai dažnai – tiesiog pirkimo vykdytojo vilkinimas, sugalvojant formalių priežasčių (pasikreipimai į institucijas dėl duomenų patvirtinimo, ilgai vilkinamas formuluočių derinimas ir pan.). Tokiu būdu tiekėjas yra priverčiamas dar kurį laiką, dažnai siekiantį net keletą mėnesių, teikti paslaugas, tiekti prekes ar atlikti darbus už senas, neindeksuotas, ir realybės nebeatitinkančias kainas. Tokia situacija itin didina tiekėjų riziką dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose bei dėl tokios rizikos perkėlimo jiems verčia juos siūlyti dirbtinai užaukštintas kainas, kas lemia ne racionaliausią pirkimams skiriamų lėšų panaudojimą.

Atitinkamai siūlome Kainodaros metodikos 53.2 p. aiškiai tiesiogiai nurodyti, kad peržiūrėta (indeksuota) kaina turi būti taikoma nuo to momento, kai pagal sutartį atsidaro pagrindas jos indeksavimui, o ne tada, kai buvo sudarytas susitarimas dėl indeksavimo.

Pagarbiai

L.e.p. generalinis direktorius

Emilis Ruželė